

טורי כנרתי דן

172736

בן חנה ושלמה

נולד ב- 15.3.1930

התגייס לצה"ל ב- 1948

שרת בגדוד "ברק" (12)

נפל ב- י"ט אייר תש"ח 28.5.1948

בפריצה למשטרת צמח.

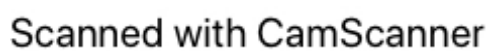

כנרתי דן,

בן חנה ושלמה, נולד ביום ט"ו באדר תר"ץ (15.3.1930) בקבוצת כנרת, ובה עברו עליו שנות חייו. דן למד בבית-הספר היסודי ובכיתות ההמשך ואחרי-כן בבית-הספר החקלאי "בית ירח". מילדותו השתתף בתזמורת-מיתרים בה הופיע כסולן, וכאשר התבגר נתעמקה הבנתו במוסיקה. היה מדריך, מסדר עבודה, וקובל על כל מה שפגע בעקרונות-היסוד של המשק: אי-שוויון, עבודה שכירה וריב המפלגות. הוא כתב הרבה על תופעות מעציבות אלו. מאורעות הדמים השפיעו עליו והוא פרש מהלימודים שנה אחת קודם זמנו והתמסר בלהט לחיי המשק והאימונים. פעל כאחד המבוגרים בהדרכה בנשק ובתרגול קרב.

בפרוץ מלחמת-העצמאות צורף לפלוגה מיוחדת בחטיבת "גולני". השתתף בקרבות נגד השבט הברדווי "ערב אל-זביח" לרגלי הר תבור והיה בין כובשי טבריה, משטרת צמח והבטיחה. נטל חלק בפיצוץ כביש אל-חמה והיה בין אנשי התגבורת שנשלחה למשקים הנתונים להתקפה, כדגיה וגשר. בין קרב לקרב היה חוזר לעבודות יומו ולערבים עשירי-החוויות עם בני הנוער. הסורים פלשו לעמק-הירדן ביום 16.5.1948, השתלטו על כמה משלטים באזור, אך נבלמו על-ידי מערך כוחותינו בצמח. ב-18 במאי פתחו הסורים בהתקפה על צמח בסיוע ארטילריה וטנקים. כוחותינו לא עמדו בפני עוצמת ההתקפה הסורית, תחילה נפלה העיירה צמח ולבסוף גם תחנת המשטרה והמגינים נסוגו תחת אש הסורים לעבר דגיה. בקרב זה נפצע קשה, ניצל על-ידי חבריו שהביאוהו לכנרת ומשם הובא לבית-החולים בטבריה ונאבק על חייו במשך 10 ימים. עד יומו האחרון היה מצר על נפילת חבריו לקרב, אשר ראם נפלים עת נגרר פצוע אנוש על-ידי בני כיתתו. דן נפטר מפצעיו ביום י"ט באייר תש"ח (28.5.1948) והובא למנוחת-עולמים בבית-הקברות בכנרת.

"יהי זכרו ברוך"

הקרבות בהם השתתף דן

יום ששי, 16.4.1948

יריות בודדות במשך היום. לא ענינו. בערב הגיעה סירה והביאה קשר רורבי וסוללה. בשעה 02.00 התחילה הפעולה לתפיסת עמדות כדי לפתוח את הכביש לצליל-העליון. לאחר התפוצצות אדירה שזעזעה את כל בתי העיר-העתיקה (הופצץ בית-מחפזה !) וסיום הפעולה, נפתחה עלינו אש חזקה שנמשכה עד אור הבוקר. השיבונו אש. עם בוקר נפסקו היריות.

שבת, 17.4.1948

בשעה 07.00 הוטל רימון לתוך עמדת „חכם” ונתפוצץ. בנס לא נפגע איש. במשך היום היו יריות בודדות. האנשים נחו. לפנות-ערב קיבלתי הודעה על פעולה שתבוצע ברחוב שכם. 23.15 נקבעה כשעת האפס. ב-23.30 הוחל המבצע. לאחר חילופי-יריות קצרים, נשמעה התפוצצות, ומיד לאחריה עוד כמה התפוצצויות. עד שבע, ותזמורת של יריות. האנשים היו בעמדות וחזו במחזה מרהיב-העין. לאחר שעתים נפתחה אש על מלון „אדלר”. קיבלתי מיד הוראה לפתוח באש דלילה לאותו כיוון. עשיתי כמצוה. לאחר זמן קצר הודיעוני, שהערבים נסוגו והפסקתי את האש. מיד הופנתה אש הערבים מכל העברים אלינו. פקדתי לא לבזבז תחמושת. להקשיב ולחכות עד שהאויב יתקרב לטוחים הקצרים. חילופי היריות נמשכו עד 05.00 בקצבי אש בלתי קבועים. הוטלו כמה פגזי מרגמות, אך לא היו כל אבידות.

יום ראשון, 18.4.1948

עד 07.00 נמשכו יריות בודדות. ב-10.00 הודיעוני באלחוט שהערבים מבקשים, כנראה, לעזוב את העיר. דבר זה נראה בעינינו. הנצורים, משונה ביותר. לא האמנו בכך. עד שעמדנו בפני העובדה עצמה. ב-14.00 הודיעוני, שהצבא הכריז על עוצר בעיר-העתיקה, כדי להוציא מתוכה את הערבים. בשעת ההודעה נורה ערבי מתוך העמדה שלנו ונהרג. מיד הגיע אלינו טנק בריטי גדול ; נגשתי אל הקצין לברר את רצונו. הוא ביקש אחד מבני המקום. הופיע ב. את השיחה תרגמה חיה. הקצין הודיע לשלושתנו שנעלה עמו לטנק. סרבנו. הודעתי לו שפקודות מקבל אני רק מן הממונים עלי. הדבר הרתיחו והוא הביא עמו כ-10 חיילים. המשכתי לסרב. הזהירני בפעם אחרונה. בינתיים התאספו ליד העמדה כ-15 בחורים. הקצין פקד על התותחן לטעון את הכלי ולכונו אל העמדה. לא יכולתי לעמוד במבחן זה, כי אילו קיים את איומו היה הורג רבים מאנשי. שאלתי לאן יובילני, אמר : למשטרה. לא האמנו לו, אך לא היתה לנו ברירה. עלינו לטנק. ההרגשה היתה מרה למדי. הובאנו לרחבת מלון „טבריה” ושם ישבנו במשורין עד שעה 16.45. כשנסתיימה העכרת הערבים, עם המכונית האחרונה, התחיל לנסוע גם המשורין. רציתי לקסוף מן המכונית, אך חברי הניאוני. סיכמנו בינינו. שאם תעבור המכונית את טבריה ותמשיך לנסוע, נקפוץ כולנו ב„ער צבי”. להפתעתנו, הובאנו למשטרה. שם נשאלנו לשמותינו (מסרנו, כמובן, שמות בדויים) ולסיבת מעצרנו ושחררנו. רצתי למטה לחפש את צביקה. הודיעוני, שירד לעיר העתיקה. מיד ירדתי גם אני לשם ונפגשתי עמו. השמחה היתה עצומה. לא האמנתי למראה עיני ולמשמע אוני. בריחת הערבים מן העיר גראתה לי כחלום, וכפולה היתה ההרגשה הנעימה של כל אנשי מחלקת העיר-העתיקה, אשר חלק ניכר נזקק לזכותם במיבוס טבריה.

אברהם ריקלין

הקרב על הדגניות (20 במאי 1948)

ב-20 במאי 1948 ניצחו לוחמי גולני יחד עם אנשי עמק הירדן בקרב על הדגניות! קרב גבורה, קשה ורב קורבנות, שהפך לסמל עמידת היישוב היהודי בארץ-ישראל מול הפולש הערבי, לסמל נצחונו של דור תש"ח, דור מקימי המדינה, שידע לחפות על מצוקה קשה של אמצעי לחימה בהפגנת אומץ לב, אמונה ולהט, מוראל גבוה, רוח לחימה, נכונות ודבקות במטרה. בקרב על הדגניות (דגניה א' ודגניה ב') נלחמו שכם אחד חברי המשקים עצמם, שהגנו על ביתם ועל אדמתם, ולוחמי גדוד "ברק" ונפת כנרת כולה – אנשי טבריה, יבנאל, הגליל התחתון ועמק הירדן כולם.

בצהרי אותו יום חמישי (20.5.1948), לאחר שנבלמו התקפות השריון הסורי על גדרות דגניה א' וטנק סורי אחד אף חדר לחצר המשק ונבלם בגל של בקבוקי מולוטוב ורימוני יד, הצטרפו למאמץ הגדול להדיפת האויב הסורי גם סוללת תותחים הרריים בקוטר 65 מ"מ, שנודעו אח"כ בשם "נאפוליוןצ'יקים". תותחים אלו, שהופעלו ללא מכשירי כיוון, הפכו את נסיגת האויב הסורי משערי הדגניות לתבוסה. בשעות אצה"צ פינה האויב הסורי, שסבל אבידות כבדות בלוחמים ואמצעי-לחימה, את אזור צמח ונסוג לבסיסו בתל-אל-קאסר.

קרב נוסף בו השתתף

ימי נשר

יום שני, 26 באפריל.

העתונים, שהגיעו למחרת החג, מודיעים באותיות של קידוש-הלכנה על הכרזת המלחמה של עבדאללה. הפרשנים שבחבורה מנחשים נחושים, ומצבי-הרוח הוא של ערב-מאורעות.

את המתיחות מפיג הפסנתרן פ., שלא חשש לבוא גם לנקודת-גבול זו. אבל המישה רגעים לפני התחלת הקונצרט מופיע מפקד-המקום ומודיע על מצב הכן. כהרף-עין מתרוקן חדר האוכל, — איש לעמדתו ומקומו.

מכבים את האורות. מתברר, כי שיירת-מכוניות גדולה של ערבים מתקרבת לעבר גשר, אלא שהקולות הבוקעים מהם אינם מעידים על תרועת-מלחמה. בכיות ילדים וצעקות נשים וקללות ערביות לרוב מוכיחות, כי אין זו אלא שיירה של פליטים ערבים, הנמלטים מן הארץ.

כיון שכך, — חוזרים כולנו אל חדר-האוכל, אלא שהשעה כבר קרובה לחצות. הפסנתרן מתרשם, כמובן, ממאורע זה, אך השעה המאוחרת אינה מפחידה אותו כלל. הוא ניגש לפסנתר והצלילים מתמלטים מתחת לאצבעותיו ומהדהדים בכל המחנה... התיאר לו מישהו, כי היו אלה צלילי האקורד האחרון של ימי השקט?

יום שלישי, 27 באפריל.

בחמש אחר-הצהרים הגיעו פתאום משוריני הצבא הבריטי, הקיפו את בתי-המשטרה וכיוונו את לועי התותחים אל המחנה.

אותה שעה גילתה התצפית "עלילה" דרמטית למדי: הדגל הבריטי שהתנוסס על הבנין הורד בחפז, דלת הברזל נפתחה, ומתוכה יצאו השוטרים הבריטיים, עלו בהפזון אל המשורינים ונסעו להם כלעומת שבאו — לבסיס הצבאי בבית-שאן. הידיעה חלפה כברק: "הם פיגרו את המשטרה!"

ימי האכזבה

- 25.4 — ב"0430 פוצץ הלגיון את גשר-הירמון שבין נהרים לאשדות-יעקב.
- האוכלוסיה הבלתי-לוחמת הוצאה מצמח. תגבורת של עשרות לוחמים זרים הגיעה לעיירה.
- 26.4 — התקפת יריות שנמשכה לסירוגין נערכה בלילה על שער-הגולן מצד צמח.
- 27.4 — האויב חיבל בכביש-הגליל בין טכחה לגיביוסף; אחת-צ' תוקן הכביש, והתחבורה העברית שבה לנוע בו.
- לפנות-ערב פונתה משטרת-גשר מן הבריטים; יחידה מאנשי המשק תפסה מיד את הבנין. כתשובה לכך פתח הלגיון בהרעשת-תותחנים על המשק.
- תגבורת מגדוד "ברק" נשלחה מיד לגשר.
- לפנות-ערב פונתה משטרת-צמח. הערבים הקדימו ותפסו את הבנין. בלילה חזרה יחידה מגדוד "ברק" וכבשה את הבנין מידי הערבים.

המערכה בבקעת כנרת

לקראת הפלישה

ה־15 במאי קרב. משמעותו של תאריך זה לגבינו היתה — משימות קרב קשות למעלה מכוחנו. בין רוכסי הגולן הולך ומתרכז הצבא הסורי לקראת פלישה. דרומה מזה מתרכזים כוחות הלגיון וצבא עיראקי — לקחמה כבר השיגו בקרב הקודם על המשטרה וקבוצת גשר, ויש להניח שלמדו ממנו. קריההגנה הטבעי של העמק הוא ברכסים, והם ביד האויב. הירמוך ניתן למעבר בכמה מקומות. המישור כולו פתוח ופרוץ. לא היה לנו, עד כה, כל מגע עם צבא סדיר, פרט לנסיגות בגשר, ורבה היתה, עליכן, המתיחות. חוץ מדאגה עיקרית זו, — הרי גם עורף החזית לא היה מובטח. לא קשה לשער פריצה מכיוון הרי נצרת, על מנת להתלכד עם הפולשים לשתי זרועות-מלקחים חונקות. המרחק אינו גדול ביותר, והישוב דליל. מספר מבצעים, שנערכו לפני ה־15 במאי, כדי למנוע או להפחית את הסכנה שמעורף, היו הטיהורים בגליל-התחתון וכיבוש צמח. בעמק-הירדן עצמו נעשו פעולות המניעה העיקרית ע"י החבלנים. כך, ב־5 במאי, הופצץ בכמה מקומות הכביש היורד מרכס הגולן לאל-חמה, אלא במשך הזמן תוקן כביש זה, ואי-אפשר היה לחבלו שנית מפאת האבטחה. כן הונחו מוקשים במעברות הירמוך ושפך הירדן לכנרת. מכיוונים שונים היתה הפלישה עלולה להתחיל. שוערו ארבעה צירי פלישה עיקריים, שלפיהם תוכננה ההגנה: (1) משפך הירדן לעבר טבחה ובקעת גנוסר, (2) מכיוון ואדי אל-חמה, — ע"י הצבא הסורי, (3) מנהרים אל גשר, במגמת עיקוף וכיתור ישובי העמק ממערב, (4) מסביבת קו צינור הנפט לעבר בית-יוסף והמישור דרומה, — ע"י הלגיון והצבא העיראקי.

נוכח הסכנה היה צורך לארגן את כל כוח האדם, לרבות אנשי הישובים, לחלוקת-תפקידים מתאימה. מטה הנפה, שטיפל באזורים, הועמד תחת פקודת גדוד "ברק". הגדוד פנה לועד הגוש בדרישה להעמיד 100 אנשים על נשקם מתוך הישובים. גיוס זה, ללא פקודה מן המוסדות העליונים, נחקל בקשיים, שנבעו מאי-ידיעת השיטות של ההתגוננות שיש לנקוט, וכן מאי הערכה מספיקה של המצב העלול להתפתח. כל העבודות נפסקו בעמק, וכל האנשים עסקו בהתבצרות, בחפירות ובמקלטים. ועד הגוש טיפל בארגון קו-הביצורים החיצוני, שיתבסס על הביצורים והתעלה האנטי-טנקית מימי הבריטים שבסביבות צמח-סמרה, וישראל לעבר נהרים. לביצוע עבודות אלה ביקש הועד אנשים מן החוץ, ומשום-מה לא השיגום. ואלו אנשי הישובים לא הועסקו בכך. קצב הטיפול בעניינים לא הלם את מהירות התפשטותם של המאורעות. ב־10 במאי הועמדו לרשות הגדוד 100 האנשים המבוקשים על ציודם, כדי להוות כוח ניד באיזור.

נקודת-תורפה בהגנת העמק היתה נהרים. ישוב זה היה זכיון של חברת החשמל בשטח העבר-ירדני. במחנה חיל-הספר חנתה יחידה של הלגיון ושמרה על כל מבואות האזור. פיקוד ההגנה בעמק-הירדן לא יכול היה לתכנן ולקבוע לגבי נהרים, באותה השיטה שטיפל באזורים אחרים, מאחר שחברת החשמל לא החשיבה דבר זה וסמכה על יחסיה וקשרי ההון הבריטי עם עבדאללה. כמה ביצועים הוכשלו בעטוה. את ענייניה באזור סידרה באמצעות מוסדות הישוב העליונים. בהנחה זו הקזיקה עד לרגעים האחרונים, כשהשעה כבר היתה מאוחרת מלעשות משהו מכריע להצלת המפעל. ב-14 במאי נכבשה נהרים ע"י הלגיון, אנשיה נלקחו בשבי, השכונה נהרסה, והתחנה נפגעה. עם זאת יצוינו מאנשי ה"הגנה" במקום, שבתוך כל ההגבלות שהיו, עשו ככל יכולתם, וגם הצליחו להעביר חלק מן הנשק לגשר, בטרם יפול בידי הלגיונרים.

בעיות מסוכנות נוספות היו בגשר ובעין-גב. גשר היתה השער לשלשת העמקים: עמק-הירדן מצפון, עמק בית-שאן מדרום ועמק חרוד, ממעברו הטבעי של ואדי בירה, ליד רמת-כוכבא. כבר זה חולש על כל העמק ומבטיח את המעבר לפנים הארץ. במידת מה הופחתה הסכנה ע"י כיבוש רמת-כוכבא ע"י אנשי "גדעון" בליל 16 למאי. עין-גב היתה מבודדת. התחבורה אליה עברה דרך ים כנרת. קשיים אלה יצרו בעיות חריפות. חסר היה נשק נט. וחומרי נפץ. ברוה-היה, שהאויב ינסה להכניעה במצור ולהתישה ע"י הפגזות. השארנו לכל מקרה, בעין-גב, מחלקה שתשמש רזרבה להגנת הנקודה.

נפילת "מתחם צמח" (18 במאי 1948)

על ה"מערכה בבקעת כנרות" כותב יוסף נצר, חבר שער-הגולן, איש גדוד "ברק": "לתוך העמק הפורה ביותר בארץ פרצו טנקים ורמסו תבואה שבשלה לקציר. 16 תותחים כבדים חרשו את האדמה. 5 מטוסי-אויב חגו מעל והטילו את מטען ההרס... על גבולה המזרחי של צמח בשוחות-רובאים פשוטות שכבו חיילי הגדוד. צו אחד ניתן לכולם: להחזיק מעמד... תחת מטר פגזים... מול 20 טנקים ומשוריינים, מול שני גדודי רגלים מסתערים שכבו חיילי הגדוד... לא הושמו עליהם משימות של תנועות טקטיות מסובכות – הוטל עליהם תפקיד פשוט וקשה כשאל – להחזיק מעמד... כך עמדו אנשינו יומיים. אחרי יומיים נפרצה החזית, נפלה צמח, נפלה משטרת צמח, האויב הגיע לשערי הדגניות..."

ב-18 במאי 1948 התמוטט "מתחם צמח" בלחץ התקפה של כלי רכב משוריינים ובהם טנקים שתקפו את צמח בחיפוי הפגזה ארטילרית. עשרות חללים נפלו בקרב על צמח בנסיון-שווא להחזיק מעמד בכפר (העיירה), בקרנטינה ובבניין המשטרה. קרב הנסיגה מצמח בשטח פתוח לאש סורית קטלנית ייזכר בתולדות החטיבה כאחד הקרבות הקשים, האכזריים והעקובים מדם.

הקרב בו נפל

כבוש המשטרה בצמח

מכשולן התקפתנו על צמח ועד לראשית מאי, עמדה משטרת צמח להעזוב על ידי הבריטים. ברור היה שבנין זה עלול לשמש קרש-פיצה בין לגבי ישובי עמק-הירדן באם ייתפס על ידי הערבים, ובין לגבי ערביי צמח אם יהיה בידינו. על כן כה רבתה התכונה לקראת יום הפינוי. קויים מגע של קבע עם אנשי המשטרה, כדי לדעת מראש על יום הפינוי, ומחלקה בפקודו של מוטקה פלונסקי ז"ל (נהרג אחר-כך בקרבות סג'רה) חנתה בדגניה א', מוכנה להקרא בכל רגע לבוא להשתלט על הבנין.

ב-27.4.48, בשעה 18.00, הודיעה התצפית, שהבריטים עזבו את המשטרה. עבר זמן-מה עד שהספיקה המחלקה להתארגן ולצאת לשטח, ובינתיים נתפס בנין המשטרה ע"י הערבים. נראה היה בעליל, שהבריטים הודיעו לערבים על מועד יציאתם, כי מיד, עם צאת אחרון האנגלים, נכנסו הערבים לבנין.

כשנמצאה המחלקה לפני הקרנטינה הישנה, 400 מ' צפונית-מערבית למשטרה נפתחה עליה אש מן הבנין. המחלקה נפרסה והמשיכה להתקדם. בהסתערות זריזה הצליחו האנשים לתפוס את בנין בית-הספר הסמוך למשטרה. כל הנסיונות להמשיך ולהתקדם לעבר המשטרה נכשלו מחמת האש שנורתה מן הבנין, אש שהלכה וגברה (כנראה שהגיעו לאויב תגבורות נוספות). אותה שעה נפתחה אש גם מכיוון צמח גופא. המחלקה נתבססה בביה"ס וענתה באש.

מדגניה יצאו שתי כיתות פל"ם אשר תפסו את טחנת הקמח ההרוסה שמשמאל לכביש. מעמדה חדשה זו אפשר היה לכסות באש את הכניסה למשטרה ולמנוע מן האויב את הכניסה והיציאה מהבנין.

בינתיים החשיך היום. ברור היה, שבלי פריצת קיר הבנין בחומרי נפץ לא נוכל לחדור פנימה. חומרי הנפץ הובאו לדגניה בערב מאשדות-יעקב וסודרו ב-4 תרמילי גב, שכל אחד מהם הכיל מטען של 20 ק"ג. סידורי ההפעלה היו פרימיטיביים (ע"י הצתת פתיל מלוכסן-החיתוך). עם חשכה יצאתי מדגניה עם שתי כיתות: "סבלים" נושאי-חומר ואבטחה להם.

הגענו לבית-הספר. פגשתי את מוטקה פ., שהיה המפקד במקום, והלה הודיעני שזחל אל הגדר המקיפה את הבנין ופרצה במספרים, על מנת להכשיר פריצה בכוח רב יותר. קבענו שתי כיתות שירתקו את המשטרה מצד צפון-מערב, ואלו כיתה שלישית עם כיתת פל"ם — יפרצו לבנין מצד מערב. אל היחידה הפורצת צורף חבלן ושלושה

"סבלים". כיתות הרחק פתחו באש, על מנת להסיח דעתו של האויב ולהטות אליהם את אשו, ואותה שעה התקדמה יחידת הפורצים אל בנין המשטרה. זחלנו לאורך הגדר וחישפנו את הפרצה. כשמצאנוה לבסוף, נתברר, שרק כמה חוטים מן הגדר נחתכו, ולמעשה היתה הגדר סבוכה בקונצרטיות ותיל רב.

אותה שעה נפצע מכדור תועה אחד הפורצים והחל לצעוק, צעקותיו גילו את מקומו לאויב, והוא התחיל לכוון אלינו את אשו. האנשים נסוגו מעט (הסבלים ברחו לגמרי). תפסתי תרמיל עם חומר נפץ והטלתיו כבונגלור על הגדר. הרחקנו את יתר התרמילים והפעלתי את המטען.

מיד עם התפוצצות הגדר, התקדמנו, ועמנו שאר התרמילים, דרך פרצת הגדר והנחנו את חומר הנפץ ליד הקיר. הפתיל הוצת, ואנו נסוגנו לעבר בית-הספר.

נשמעה התפוצצות. הודעתי למוטקה שעליו לצאת עם יחידתו ולפרוץ לבנין. היחידה יצאה. כעבור זמן-מה שמעתי קריאות: "אין פריצה! לסגת!" הודעתי לחבלן, שיראה ליחידה את מקום הפרצה. יחד הצטרפנו לכוח הפורץ ונכנסנו ראשונים לתוך הבנין. ראינו את הערבים יורדים במהירות ממגדל המשטרה. יריתי אליהם כמה כדורים באקדחי זורקתי רימון לעברם. מיד שמעתי את מוטקה קורא אלי: "רימון!" — הסתכלתי סביבי, אך לא ראיתי דבר, אותה שעה אירעה התפוצצות על ידנו. רפאל החבלן נפצע פצע קשה בגבו. בינתיים פרצו הכיתות פנימה וסיהרו את הבנין. ערבי אחד נהרג ואחד נשבה. השאר הצליחו להמלט. מדברי השבוי נתברר, שבמשטרה היו 25 רובאים ומקלע אחד. בלילה נורו עוד כמה יריות מן הכפר לעבר המשטרה, אך לפנות בוקר ברחו ערביי צמח מן העיירה. אנשינו חדרו לעיירה וסרקוה. לא נמצא איש עד הקרנטינה החדשה.

A grainy, black and white photograph of a multi-story building with a curved facade and several windows. A dark, vertical pole or structure is visible in the foreground on the right side.

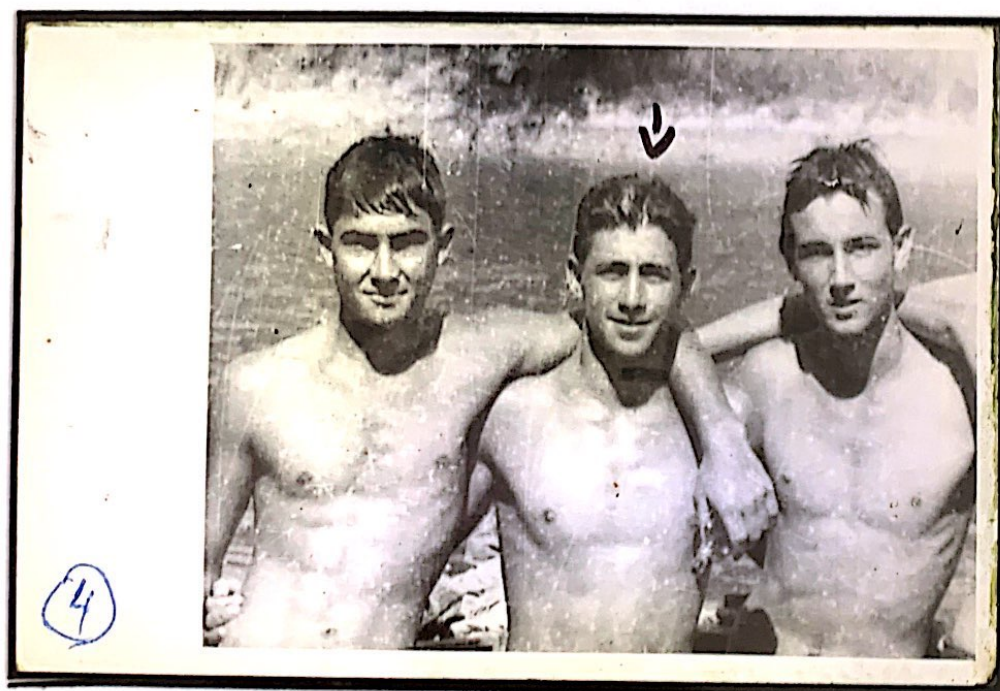
נוטעים בחורשה ע"ש חללי מחוז הגליל

דן-בילדותו

בנעוריו...

וזאת התעודה

דן כנרת'
שלמה בן יחנה

הונצח
בספר התורה לזכר
הנופלים במלחמת
הקוממיות בכתוב

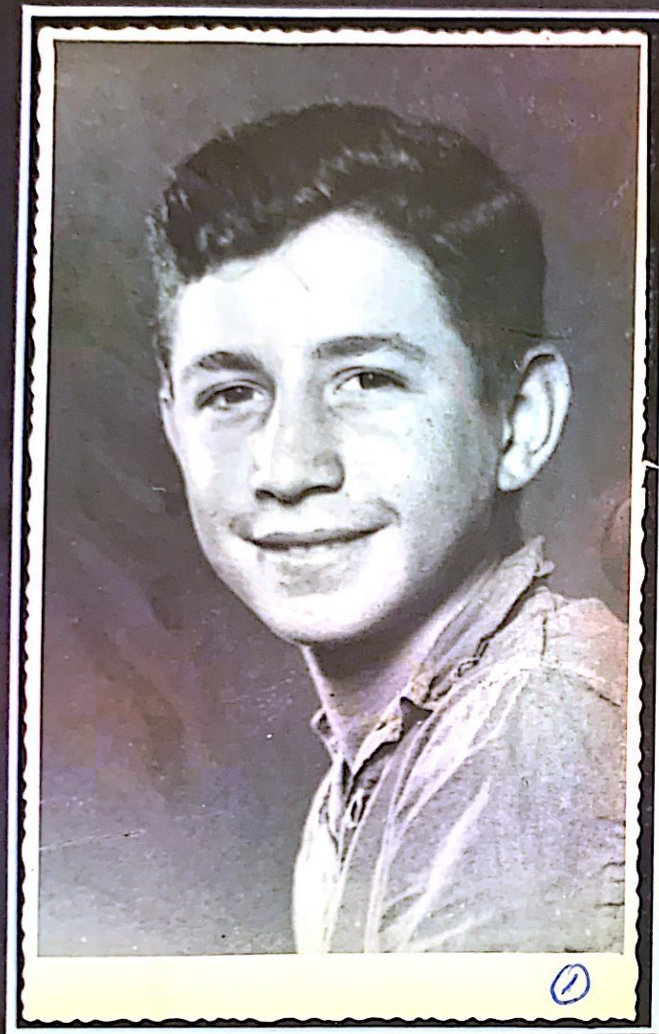
יהי ז"ל נחש עלי דרך שפיץ
עלי ארץ הנשך עקבי סוס
ויפל רכבו אחור

מנהל המחלקה להנצחת ההייל

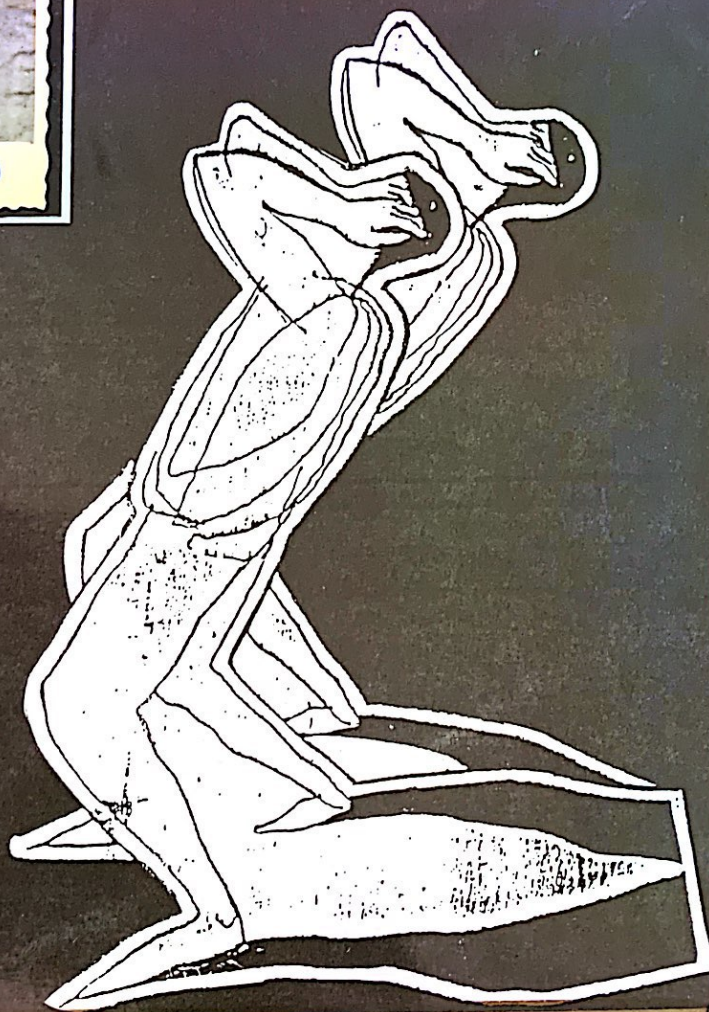
יו"ר המועצה הציבורית להנצחת ההייל

יום הזכרון ה'תשי"ד

"יהי זכרו ברוך"

דן כנרתי
1930-1948

בצער וביגון אנו מודיעים על מותו של בננו היקר

דן כנרתי הי"ד

שנפל בקרב בעד המזדה בשדות עמק הירדן

חנה ושלמה כנרתי

קבוצת כנרת

מדינת ישראל

הננו מודיעים בצער עמוק כי

דן כנרתי ז"ל

נפלא בשעת מלחי תפקידיו ביום
יח' אייר תש"ח (27. 5. 48) ב"צמח"
מומשלת ישראל צבא הגנה לישראל
והאומה העברית ישאנו תמיד את זכר
דן אשר נפל בהגנת המולדת
ובמערכה על חרותה ועצמאותה.

ראש הממשלה

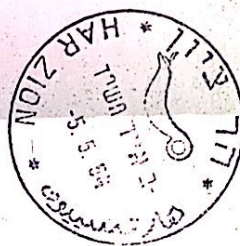
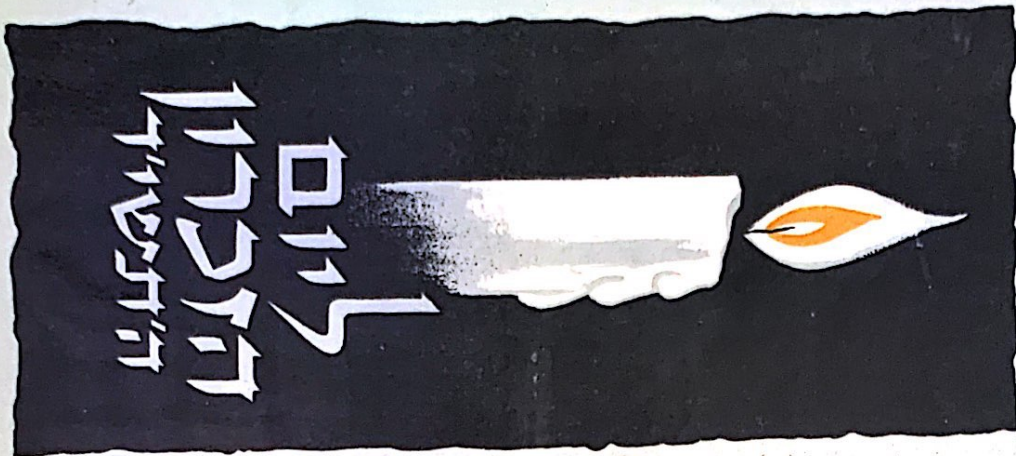

בן קנרת

בן חנה ושלמה

ט"ו אדר תר"ץ — י"ח אייר תש"ח
15 במארס 1930 — 27 במאי 1948

3
 א"י
 שאלה ב"ר
 ד' ב"ר

בשרד הפסחון. המולקת להנצחת החיל

והכדורים פוגעים...

ימיה הראשונים של המדינה לאחר הכרזתה. הם גם ימי חייו האחרונים. בשבת 15 למאי
לעת הצהריים, בעמדתו בלבנו בהפסדת מקלעים. הגיעה מקודה לגיוס כל כוחות המלחמה.
בלי לה דון עוד חלב ברמת אבל בבקר השכים לקום, כי מהחורים מנגד כבר הדהד נפץ הירי
והבחורים עמדו זרועים ופזזים ליציאת. יצאתי מהחפירה לאפר לו ולכלם שלום לפני
צאתם ומגשתי כשהוא חולך לקראתי לקחת ברכת פרידה מפני. היה לבוש בגדי חקי חדשים
ופלוג החגור עליז. הוא חייך אלי ואף אני הסתרתי את חרדת לבי. לחצתי את ידו לשלום
והזרתי לחפירה. במשך יומים הגיעו אלינו ידיעות על בנינו וחבריו, כשהם עומדים
בקו הראשון בקצה הכפר צפה ולא נסוגו מפני שנקים ושיריונים.
ביום שני הועברו לעורף לגור ולהחליף כח, אולם למחרתו בהשכמת הבוקר - הוזעקו שוב
לצמח - האויב חידש את ההסתערות ביתר כח.
ביום שלישי זה בשבוע, 16 למאי 1948, יום בו נפל בפתח ביתנו רבים כן טובים מ
מבינינו - הזכרתי בבי הכדורי האויב חסורי.
10 ימים באבק עם חמות ואזלה יד אנוש פלחצילו. ב-27 לחודש בשעה עשר וחצי בערב
נביח' שויצר בשבועיה נשם את נשימתו האחרונה ונדם.
ושנות ימי חייו - שמונה עשרה ושני חדשים ושנים עשר יום.
אבי - דן.

מעל חמנונה גיבשים אלי כנים מסבירות, היוך ביישני בזויות השמתיים- פני ילד מתבגר, שריטות של גיבשים גברות גיכרים בחם.
 מפנים, הקדים להתבגר ושנותיו האחרונות עברו בסימן מאמצים למחר ולבקע את קליפת הילדות יוצאת לחי יגדוליים. דבר זה היה שבוז גם באסיו ובעזר עוד במסיבות הזמן- וגרענות והמסתערויות... כתחום הסבדיל בין שתי התקופות- מעצר בן ימים מספר במחנה נתלית לאחר השבת השחורה-29 ליוני 1946, ודן אז בן 16. הוא נמצא באותו יום בקורס של גדנע בדגניה ב', נאסר שם עם חברי המשק וחובל לעתלית, בשעת המאסר הוא ניים את כל חוראות ההתנגדות המסיבית לפי רוח הצו, נאבק והתכתש עם החיילים ואנגלים ונסחב בכח לתוך המכלאה. ימים רבים לאחר שיחרורו עוד היה חש בתוצאות ההיאבקות הזאת.

גם שובר- הבחנות כי זע בו משהו. כי בדרך בתוכו איזה אשען מוסתר של מדי.
 וורחו בהיה יותר גמור ואף במקצת קשות. זו המעם הראשונה בחייו הצעירים נתקל בתופעה של כח גס, של אלימות מוחצת והידבר שרט עמוק בנפשו והשאיר את רישומיו זמן יב לאחר מכן. היתה זאת שבילת אש הראשונה שלו במלחמת החיים.
 זורי הלימודים בבית הספר, פשטר חיי תלמיד תוך הליכה כל בוקר עם הרמיל הסמרים, זכנת השעורים, משמעת לימודית- כל אלה הלכו ונחיו זרים לו. הסברות והוכחות היו ללא חוציל-הוא בקרבו כבר היה מעבר לזה. זמן רב עוד נאבק ישר עם עצמו ועם אחרים עד שהגיע לנקודת: איבני מסוגל עוד ללמוד.
 זוא המסיק את לימודיו שנה לפני הגמר, לצערם ולמגינת לבם של המשמחה, המורים וחברת הילדים של כתתו.

אות ועדות לעצמו ואחרים, כי לא היתה בעצמו זה פריקת עול בעלמא וכי נפשו שואפת ושאפת באחריות, אחריות יותר גבוהה של חיי יגדוליים, של עול המשק והחברה, תפקידי התגוננות ומלחמה-תחל באור יקרות התקופה שלאחר זה- תקופה קצרה של שנה ורבע- שנתו האחרונה.

.....

ירוך בקפיץ-הוא לא רק הי - כי אם הסתער לתוך החיים. עבודה בענפי המשק- לבטוף ברפת, בקביעות ובאסנות. הדרכה בטוגי נשק בחברות נוער ולאחר זמן גם לחברים מבוגרים. בערבים-שיחות ואסיפות של בני הקבוצה על בעיות המשק וחיי חברה. חמורת המיתרים, בה השתתף מילדותו וגם הצטיין- היתה גם היא חלק מישותו- חלק המרכזי ומרגיע את מתיחות החיים.
 כל ערב היה חוזר מאוחר לחדר לאחר כל אלה, עשיר חוויות ורזי עומט-ויסיו וערבינו מלאו ללא שידור, ובחדשים האחרונים- משימות בגדוד בגיוסי מלם' ובין משימה למשימה- שוב עבודה ושוב הדרכה ושיחות נוער ונגינה-וכך עד יומו האחרון.
 חרף צעירותו ועל אף דוק של שובבות שהיה נסוך עליו- היה יחסו לדברים שביסוד- רציני כשל מבוגר גשניים, נאמן ועמוק.
 לא הסתמק ברמורף על פני השטח- לכל בעיה רצינית שנטרה בטלל עולמנו השתדל לחדור לעמקה ולקבוע יחס יציב ואיתן.
 מקומות תורפה בחייו החברתיים הדריכו את מנוחתו:אי שויון, ההכרה במקרים ידועים להזקק לעבודה שכירה. עומט לא שוח של תפקידים המושלים על חברים- בכל אלה היה קיצוני עד הסוף, קיצוני במובן הטוב והמורה של מושג זה בחיי שתוף וקודם כל- ביחס לעצמו.
 ככל שהיבה לבקר תופעות לואי בחיינו- כן מתח לעצמו השקפת עולם חיונית ובלתי

משרנית-במקצת משרטנית-לגבי יסודות החיים. בשיחות אלו על נושאים אלה- היה זמנא
מפורד ומרנין לראות, איך גידול צעיר זה של הקבוצה עומד באותם נפתולי גשש כמירוח
ומגיע לאותם המקורות ואת המסתוריות ככה השמוש העצמי.
וחוץ הדין בשאלות התנועה. זכורה לי בערב אחד שיחה בחדר בחוג המסמחה על בחירות. אפ
אפא שאלה אותו, איך היה מצביע לו הגיע למקום: כמור וכמו אבא- היתה התשובה. אל לא
לא רק מפני שאתם בתנועה זו, כי אם הגעתי למסקנה זו לפי עניות דעת. זכינו כי נכנו
כדעה אחת אתנו והיא זכיה גדולה בימינו ואין ערוך לה.

.....

בליל שמירה בחורף. אני גגש לחדר להעיר את בני להחליבה וחוזר למטה לחצור. לאחר מן
מה מגיע לאוזני קול קילוח החלב ואני בא לבקר ברמת. בני חולב שמה.
דין יושב שמוך על שרפרף, על ראשו מסמחה חלבנים, ידיה הצעירות והמוצקות נעות בקב
החליבה. הוא מבחין בי ורישום של חיוך עולה בפניו. אני יודע שהוא מרוצה שאני מקר
ורואה אותו בתועלתו. הוא יודע שאני שמה לראותו חולב. הוא טיים לחלוב מרה ונבש
להריק את הדלי למד-אנא חוטמים שיחה קצרה על מכונות חליבה שחתהילו להתקין בקמח
בחורף קר ואני מביע להבית לו מעיל לאחר החליבה- לא צריך, לא קר לי.-
אינו אוחב כשדואגים לו כלילד.
אני שומר. בני חולב מרות.

.....

3 ימי איכונים בקטע שלבו לשימוש בסטן. רימוני יד ותרגילי קרב שונים. המדריך-דין.
אנו, ברובנו והישי המשק, תומדים בשורה. הוא, הנער, מדגים לפנינו את אופני הייח
זירוק ושעינה. תנועות קצרות של הגוף הגמיש, גוף אגסון צעיר. קול הסבר ומקודת-
ברור וקצר, קול מסתבר של נער בגיל מעבר.

החברים רומזים בעין איש לרעהו: הנה אמרוה שגדל ומרביץ תורה בנו. יחסו ליחתיאריים
היה מתוך טוב לב ושלחנות טהולים בקורטוב של ביטול על אי זריזותם במלוי המקודות.
הנה תרגיל: תפישה עמדה בקרב. הוא מציג בתוכים ועל אחד פאתנו כושל לפקד על הכתה. ה
הוא עומד בצד ומסתכל בעין כוחנת. כתום התרגיל-הוא פנתה, מצביע על שגיאות כי רבו
ניתוח פהיר-תפישה, חודר, החלטי ושנון. אנו עומדים ותמהים: הנה כאלה גדלו לבוץ.
רק לפני 4 שנים, בתורתו לבד- מצוה, הפציוני כי כי כיום זה חלמנו לירות מרובה. יר
ירדנו למרדש ושם ירת את יויתו הראשונה.
כעת- אני עומד בשורה. בני מדריך אותי.

.....

דין הזר מעעולה- משיטה על ערב אל זבח כמכסול על הללי ביה- קשת. המבצע לא הוכתר
בהצלחה- שמו היתה נסיגה, תוך אבידות ניכרות. הוא היה עצוב ומדוכא. לפני זה
השתתף בכבוש תחנת המשטרה בצמח, שם הראו החבריא מעשי דבורה ותאויב נט ונמלט על
נפשו.- ומה היה ההימך מזה. חשתולתי להרגיעו, כי זאת היא מלחמה ואין להטנע מא
בידות.- איך אוכל לשקוט ולפני עיני המראה כשהם תוקעים את כידונייהם בגושות
אנשינו והנה הם כבר מוטלים על הארץ.- בלהערב ישב אתנו בחדר וספר ובייתה את הגור
כיום לכשלוך- איחור בצו הנסיגה, מיעוט ההתמושת למקלע בכחתו, שאזלה כלה ומשום כך
נאלצו להמטיק שרם זמן את החיטוי על הנסיגה, וכו'.
- במעם שבית כשנצא- בקה כדורים כמה שאנו נחשוב לדרוש. לבסוף המסיר: כשנסגנו-
היה מסביבנו ברד של כדורים עד שהגענו לבית קשת ואנו היינו בתוך הברד הזה-
והכדורים פוגעים. זמזום ושריקת ממש על יד האוזן כל הזמן- והכדורים לא פוגעים.

מפי אסתר מלמד (על דן כנרתי הי"ד)

נפצע ביום ג' (18/5 1948) והובא לבית חולים בסבריה. משם הודיעו לנה כנרתי, מאחר שנתחו אותו. חנה באה בו ביום. ביום ד' בא חבר מסבריה ובקש בשמה שאבוא. כשבאתי מצאתי את חנה במצב שלאחר יאוש; עליזה היתה על יד דן. הוא היה אחרי רגעים קשים מאד. חשבו שעיקר הפגיעה הוא בריאות ואותה שעה לא היה חמצן בסבריה. אנחנו הבאנו אתנו חמצן. היתה אפוא הרגשה שאם יתגבר במשך ימים אחדים ינצל. במשך סעת לעם חי על החמצן והוקל לו.

ביום ה' בקר אצלו שלמה, והוא דבר הרבה, ואף לא הרגיש שאין לו כח לדבר. השתדל לספר לשמלה איך נפצע. ספר איך רצו בבהלה ונתקלו באנשים נסוגים. אולם להם היתה פקודה להתקדם. ספר שפגשו בדרך חבר טוב פצוע. "...היה לנו הסכם שכאשר לא נוכל להציל נגמור. הרבצנו לו כדור...". ברגע שנפצע השתדל ללכת, את הרובה לא עזב. נפל, והיה כנראה בלי הכרה. "... גור ואהרן סחבו אותי, אמרתי להם שיעזבו אותי - אבל הם הצילו אותי. רצוני להגיד להם זאת: הם הצילו אותי. רצוני שתגידו להם זאת...". חזר והדגיש את הדברים האלה. הוא דרש רפוי, הפציר הרופאים, ממש נהל אותם. את היסורים סבל בשקט, גם את הספולים הדרושים. כאשר סאלו אותו לשלומו היה תמיד עונה: "טוב, באמת טוב." וכשהיה רע היה אומר: "כמעט טוב." אחרי היסורים של הכנסת צנור לקיבה היה אומר: "הסרגדיה נגמרה." מהרופא שאל: "אמר, האם לכם שטה, או שאתם עושים 'סתם'?" כאשר לא היה יכול לישון בקס ~~מקלף~~ נרקוזה מהרופא, וכשזה לא הסכים אמר: "כשאבריא אלך אתך בפאפי".

אותי שאל: "למה את לא חולבת?" אחר כך הוברר שהוא חלם על חליבה. הוא שאל: "למה לא עזרת לי? הלכתי מפרה אל פרה. עוד שלש פרות היו לי. הגעתי עד ילדונת' והרגשתי שאינני יכול עוד, ואת לא עזרת לי...". כל הזמן שאל על המלחמה, התעניין אם הגיע הצידוד, תותחים, טנקים. פעם בא דב וספר לו על הפעולה שנעשתה בגליל העליון. כשחזרו לקחו עמם את כל ההרוגים והפצועים. אז אמר דן: "חייש אינו יודע לעשות זאת, הם עוזבים את הפצועים וההרוגים...".

שאל אם יש הרבה הרוגים, אמרתי לו שלא, אך הוא ענה: "בעצמכם אינכם יודעים כמה הרוגים יש לכם. צדי כ'ן וחלום זמירין, - ראיתי כיצד הדם פורץ מפיו, ואני יודע שהוא נשאר...".

לא חי ערד.

סבכים ותותחים, והם לא יכלו לעמוד עם כל הנשק שלהם. פחדנים. אני

פצוע, אפקי פצוע, אבל לא לשוא. כן, אני נפצתי. אבל אין דבר.
אני יכול להרוג ערבי. אני הלכתי, כלם הלכו. אבל לא ידעתי שזה כל
כך כואב. אוי, זה כואב... "אבד שוב את ההכרה וקרא: "...אורי, קח
אנשים, לך לרציף. נו, סדרת את האנשים? הכון. תן פקודה. אש. אמא,
תני פקודה. אני לא שמוע..." הזכיר כל אנשי כנרת. כשנודע לו שגרשו
את הערבים ולקחו את הסנקים, הוא שאל: "מי לקח את הסנקים?" אמרתי
לו שאסף הסיע את הסנק עד כנרת, ומניתי את האנשים. הוא ענה: "כנרת,
טוב."

ידעתי שמצבו של דן קשה. הוא היה עצור מאד. ההורים לא ידעו כמה א
הוא אהב אותם. הוא ספר: "פעם נפצתי ברגל, ואבא במשך שעות נפנף
לי ככה -" והא הראה איך אבא נפנף לו. בקש ספורים. פעם ספר: "אבא שלי
יודע לספר ספורים כל כך יפה." מחנה בקש לספר ספורי אהבה. אהב נגינה.
כאשר קבל ערוי דם והיה עיף בקש שריקה תשרוק לו. היא שרקה אולי שעה
וחצי. מנגינות מסוימות בקש שתשרוק עוד פעם. כשהפסיקה הפציר: "נו, תמשיכי
תמשיכי."

פעם בבקר אמר: "אמא, זה את אשמה - למה לא שלחת את סבתה מן הבית?
וכשנודע לו שסבתה נסעה אמר: "טוב, זה טוב, אמא - וכשעמד על טעותו,
הוסיף: "לא את, חנה כנרתי." ריקה שאלה אותו איזה פרחים להביא לו.
הוא ענה: "צפורן. אבל אני אוהב ביותר סגליות, כמו אבא שלי."
הוא ספר: "אני חזק מאד. ראינו כאשר לקחו את קדוש וזקו אותו. אנו, אנו,
הצעירים לא נתנו להם. הם הכו אותי במגלבים עד שהתעלפתי. אבל אני
כל כך חזק..." לרופא אמר: "אני קבוצניק, צריך לאכול הרבה. מה אתה
נותן שלש כפות מרק?"

בימים הראשונים שאל אם מאכילים בבית את הבהמות. היתה לו תחושה של
פרוענות גדולה בבית. חנה ספרה: אחרי שהצטברו מיצים בקיבה היה
צריך להכניס את הזונדה לקיבה. הוא קצת התנגד, אך הרופא אמר: מוכרחים.
הוא פקד על עצמו: הכון, ולרופא אמר: עכשיו הכנים -, וסבל את הדבר
בלי התנגדות. יום אחד בקש גזוז. הרופא הרשה כפית אחת. אותו יום
היתה שבת אך הוא אמר: מוכרחים להשיג, תגידי להם שזה בשביל חולה
פצוע מאלה שכבשו את טבריה. מוכרחים להשיג.
הוא נלחם במחלה בהכרה. שמר על הנקיון בקפדנות, עד הסוף. על
דוד לרנר לא רצה להאמין. הוא אמר: הוא היה כה אמיץ=לב..